

Kako so nastale gosli

(Ciganska pravljica)

Nekoč sta živela revna zakonca, mož in žena, ki sta si zelo želela otroka. Ko je šla žena nekega dne skozi gozd, je srečala staro ženo, ki ji je rekla:

»Pojdi domov, prereži zrelo bučo, vlij vanjo nekoliko toplega mleka in ga izpij; dobila boš sinčka, ki bo nekoč zelo srečen in imovit človek!«

Ni še minulo leto, že je dobila žena sinčka. Mati pa se ni dolgo veselila svojega otroka, obolela je na hudi bolezni in umrla. Ko pa je bil dečko star dvajset let, je izgubil še očeta.

»Kaj naj počnem zdaj sam in zapuščen v gozdu?« je premišljeval ciganski mladenič. »Najbolje je, če grem na pot in poizkusim drugod svojo srečo.«

Šel je in potoval od vasi do vasi, od mesta do mesta, pa ni našel sreče. Dospel je nekega dne do zelo velikega mesta, kjer je prebival bogat kralj s prekrasno hčerko. Kralj je razglasil, da dá princesko tistemu možu za ženo, ki bo ustvaril nekaj takega, kar še ni videl nihče na svetu. Mnogo mladeničev se je potegovalo za njeno roko, toda kralj je dal vse usmrtiti, ker si ni nihče od njih izmislil kaj novega.

Tudi mladi cigan je slišal o tem. Šel je h kralju in mu rekel:

»Rad bi imel tvojo hčerko za ženo, povej mi, kaj moram storiti!«

Kralj se je namoč razsrdil in zavpil:

»Kaj? Ti tega ne veš?« Znano bi ti moralo biti, da dobi tisti mož moja hčerko za ženo, ki bo napravil nekaj takega, kar še ni nihče videl na svetu. Zaradi svojega neumnega vprašanja boš pa sedel v temni ječi in boš usmrčen!« In kralj ga je ukazal vreči v temnico.

Komaj so se težka vrata dvorne ječe zaprla za mladeničem, je postalo svetlo v pustem in praznem prostoru in v bleščeči zarji se je prikazala čarobno lepa vilinska kraljica Matuja in rekla mladeniču:

»Ne bodi žalosten, dobil boš princesko za ženo! Tu sta skrinjica in drobna palčica; izpuli mi nekaj las in jih pritrdi na skrinjico in palčico!«

Cigan je naredil, kakor mu je bila Matuja ukazala. Ko je bil z delom gotov, je zopet zaslišal glas vilinske kraljice:

»Potegni s palčico po strunah čarobne skrinjice!«

Mladenič je ubogal, kraljica pa je nadaljevala:

»Ta skrinjica naj postanejo gosli, ki bodo delale človeško srce žalostno ali veselo, kakor boš ti hotel.«

Vzela je skrinjico in se vanjo zasmejala; nato je pričela jokati in je nekaj solz spustila v skrinjico; potem mu je rekla:

»Potegni z lokom preko skrinjice!«

Mladenič je ubogal, in glej, iz skrinjice so prihajali rajsko lepi zvoki in melodije, ki so povzročile

v njegovem srcu žalost, nato zopet veselje.

Ko je Matuja izginila, je poklical cigan stražnike, ki so ga peljali pred kralja. Tam je rekel:

»Poslušaj, kralj, in poglej, kaj sem naredil!«

Prišel je gosti... In kralj je postal hipoma ves nežen, blag in neizmerno vesel. Rad je dal svojo brhko hčerko ciganu za ženo in živila sta do konca svojih dni v sreči in blagostanju...

Tako so nastale gosli.

S l a v k o P o t n i k

Potapljaške zgodbe

Francoski parnik »Ophir« je pred kratkim odplul na angleško obalo. Ladjica naj bi se zasedrila na mestu, kjer se je l. 1915. potopil orjaški parnik »Lusitania«, in skušala dvigniti velike zaloge zlata, shranjene v jeklenih zakladnicah potopljenega morskega orjaka.

Tako iskanje zakladov na morskem dnu je boj človeške spretnosti z uničujočimi silami morskih valov in podvodnih struj. Preden prično razsajati v jeseni velikih viharji, mora biti delo končano, drugače je treba v prihodnjem letu znova pričeti z delom, ki je pa zelo otežkočeno, ker se velika potopljena ladijska telesa vedno bolj pogrezajo v mehko, peščeno morsko dno.

Najdaljši čas, ki ga je dosegel neki potapljač, ko je delal pod vodo brez prestanka, je bil osem ur. Ta rekord ima prvi potapljač mornarskega odseka Brindisi v Italiji, ki je poleg tega bil še precej globoko pod morsko gladino (22 metrov) in se je vrnil v spremlevalno ladjo brez znakov utrujenosti. Za potapljaško službo je treba imeti izvrstna, zdrava pljuča, zato izbirajo za

ta namen le najkrepkejše može iz vrst mornarjev.

V potapljaških šolah se uče najrazličnejše stvari, predvsem se urijo v oblačenju težke obleke iz gumija, pod katero je treba obleči še dve obleki iz surovega platna. Ne bo si težko predstaviti, kako neroden je človek v taki obleki, posebno če ima na nogah še težke čevlje iz kitovega usnja s svinčenimi podplati in če ima na hrbtu in prsih privezane težke svinčene plošče. Tako opremljenega spustijo potapljača v vodo; šele tu si privije nad vodno gladino težek bronast šlem na kovinasti ovrtnik obleke. Nato se spusti pod vodo; tu vdihava le umetni zrak, ki mu ga dovajajo s črpalko iz ladje. Dolgo se morajo potapljači uriti, da lahko v teh težkih oblekah opravljajo različna dela na dnu pod morsko gladino. Včasih je treba prebiti z dleti debele jeklene ladijske stranice in si z vrtnalnimi stroji priboriti vhod v ladijsko notranjščino.

Tako utrjenim podvodnim delavcem postanejo sčasoma čudesa pod vodo nekaj vsakdanjega. Samo enkrat je bil neki potapljač zelo začuden, ko je ugledal na morskem dnu pravega jezdec na konju. Neustrašeno se mu je približal; bil je to spomenik, ki je stal po naključju v pravilni legi na morskem dnu. Padel je bil namreč z nekega potopljenega parnika.